lemsstat har indført inden for en sektor, der hverken er omfattet af fællesskabsretlige bestemmelser eller er genstand for en harmonisering af de nationale lovgivninger, er ikke omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde. Når et harmoniseringsdirektiv indfører forpligtelser, der gælder for alle produkter, der sælges i Fællesskabet, er det derimod en forskelsbehandling til skade for visse erhvervsdrivende, der er i strid med fællesskabsretten, at nationale regler kun pålægger indenlandske produkter disse forpligtelser, og ikke produkter, der er indført fra andre medlemsstater. Dette forhold kan dog ikke berettige disse erhvervsdrivende til at anmode om fritagelse for forpligtelser, der er i overensstemmelse med direktivet. Det tilkommer Kommissionen at sørge for, at de nationale myndigheder bringer nævnte forhold til ophør ved at udvide anvendelsesområdet for de nationale regler til alle de i direktivet omhandlede produkter.

RETSMØDERAPPORT
i sag 98/86 *

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. *Fællesskabsbestemmelserne*

I sit forslag til Rådets forordning om fremstilling og afsætning af smør, forelagt Rådet den 14. juni 1968, havde Kommissionen bestemt, at smør kun kan bringes i handelen, »hvis dets emballage eller etiket indeholder følgende synlige og letlæselige angivelser, der ikke kan slettes:

...

e) — for så vidt angår emballager med et indhold på over 1 kg, navn eller firmanavn samt fabrikantens adresse eller hjemsted;

— for så vidt angår andre emballager, navn eller firmanavn samt fabrikantens, pakkevirksomhedens eller forhandlerens adresse eller hjemsted [artikel 9, stk. 1, litra e)] [1].

Dette forslag blev aldrig vedtaget af Rådet.

Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 33 af 8.2.1979, s. 1) bestemmer i artikel 3, at:

* Processprog: Fransk.

1 — O. a. Oversat af Domstolen.

»1. Mærkning af levnedsmidler skal (...) kun omfatte følgende obligatoriske oplysninger:

...

6) Navn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, der er etableret inden for Fællesskabet,

medlemsstaterne har dog for så vidt angår smør fremstillet på deres område lov til kun at kræve angivelse af fabrikanten, pakkevirksomheden eller forhandleren,

...

med forbehold af de i artikel 22 [2] omhandlede oplysninger meddeler medlemsstaterne Kommissionen og de øvrige medlemsstater enhver foranstaltning, der træffes i medfør af dette punkt,

...

2. Uanset bestemmelserne i stk. 1 kan medlemsstaterne opretholde nationale bestemmelser, som foreskriver angivelse af fremstillings- eller pakkevirksomheden for så vidt angår deres nationale produktion.«

2. *National lovgivning*

Lov af 8. juli 1935 »om smør, margarine, tilberedte fedtstoffer og andre spiselige fedtstoffer« bestemmer i artikel 4, at:

»Smør, som sælges, udstilles til salg, opbevares eller transporteres med henblik på salg eller levering, skal være tydeligt mærket med den belgiske producents, fabrikants eller forarbejders navn og adresse eller med sælgerens navn og adresse i landet.

Forpligtelsen til at angive sælgerens navn og adresse i landet gælder ikke for smør, som hidrører fra andre medlemsstater af EØF.«

Artikel 5 i kongelig anordning af 22. oktober 1976 »om smør og blandinger af smør og om indførsel af en officiel smørkontrol« er en ordret gentagelse af ovennævnte bestemmelse i lov af 1935.

Kongelig anordning af 2. oktober »om mærkning af færdigpakkede levnedsmidler«, hvis formål er at inkorporere direktiv 79/112/EØF i belgisk lovgivning, bestemmer, at »det er forbudt at bringe færdigpakkede levnedsmidler i omsætning, som ikke er forsynet med følgende oplysninger...:

...

5) navn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, der er etableret i en af De europæiske Fællesskabers medlemsstater«.

Kongelig anordning af 2. oktober 1985 nævner ikke blandt de talrige bestemmelser, den ophæver, ovennævnte bestemmelser i lov af 8. juli 1935 og de kongelige anordninger af 3. januar 1974 og 22. oktober 1976.

3. *Hovedsagen*

Efter et anonymt brev, modtaget den 23. december 1983, fastslog Office national du lait, at Arthur Mathot, der forarbejder og forhandler smør, og som bor i Celles (provinsen Namur), solgte mejerismør pakket i emballager, der var mærket med nummeret

2 — Artikel 22 omhandler de forskellige oplysninger, som medlemsstaterne er forpligtet til at meddele Kommissionen.

på hans næringsbrev som »grossiste-retravailleur«, men hverken nævnte hans navn eller adresse.

Herefter blev Mathot indkaldt til at give møde for tribunal de première instance de Dinant, Afdelingen for Straffesager, og sat under tiltale for »i Celles og andetsteds i kongeriget mellem den 2. august 1983 og den 1. november 1983 i strid med lov af 8. juli 1935 og kongelig anordning af 27. februar 1963 at have bragt smør af egen produktion i omsætning i en emballage, som ikke var mærket med hans navn og adresse«.

Tiltalte i hovedsagen har for den nævnte ret gjort gældende, at den i tiltalen omhandlede belgiske lovgivning foreskrev, at smørret skulle være mærket med den belgiske producents, fabrikants eller forarbejders navn og adresse, mens navn og adresse ikke skulle angives, når smørret stammede fra andre medlemslande inden for Fællesskabet. Han har desuden anført, at supermarkeder og lavprisvarehuse gav smør uden forarbejderens navn og adresse på emballagen en fortrinsstilling.

I betragtning af, at forpligtelsen til at angive sælgerens navn og adresse i landet i henhold til artikel 4, stk. 2, i lov af 8. juli 1935 som suppleret ved artikel 1 i kongelig anordning af 3. januar 1974, ikke gjaldt for smør fra andre medlemsstater, besluttede tribunal de première instance de Dinant ved kendelse af 6. marts 1986 at udsætte straffesagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål i medfør af EØF-traktatens artikel 177:

»Er den forpligtelse til at angive navn og adresse på smørs emballage, som udelukkende påhviler belgiske erhvervsdrivende, men ikke konkurrenterne i de øvrige medlemsstater, i strid med EØF-traktatens artikel 30«?

Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolens justitskontor den 14. april 1986.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg, den 5. juni 1986 af den offentlige anklager ved tribunal de première instance de Dinant, den 8. juli 1986 af den belgiske regering ved direktør for Europæiske Anliggender De Belder som befuldmægtiget og den 14. juli 1986 af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Daniel Jacob, Den Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Den har dog anmodet den belgiske regering om at besvare et spørgsmål vedrørende kongelig anordning af 2. oktober 1980 om mærkning af færdigpakkede levnedsmidler. Den belgiske regering har besvaret spørgsmålet inden for den fastsatte frist.

Ved afgørelse af 3. oktober 1986 har Domstolen i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, henvist sagen til tredje afdeling.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

Den offentlige anklager har anført, at artikel 4 i ovennævnte lov af 8. juli 1935 ikke er uforenelig med EØF-traktatens artikel 30,

idet den ikke hindrer de frie varebevægelser, selv om den skaber en forskelsbehandling, for så vidt angår pakning af smør fra de øvrige EØF-medlemslande. Han er af den opfattelse, at de oplysninger, der er foreskrevet i denne bestemmelse, ikke er restriktive, idet de alene skal gøre det muligt at identificere producenten, fabrikanten, forarbejderen eller sælgeren, der alle er personer, som medvirker i handelen med smør.

Den belgiske regering har gjort gældende, at de belgiske regler er i overensstemmelse med fællesskabsretten, specielt ovennævnte direktiv 79/112/EØF og EØF-traktatens artikler 30 og 34.

Med hensyn til direktivet har den understreget, at de belgiske regler overholder direktivets artikel 3, stk. 1, nr. 6, første afsnit, for så vidt angår de belgiske produkter. På den anden side kan den belgiske regering ikke fastsætte strengere betingelser for importerede produkter end dem, der er fastsat i de nationale bestemmelser i oprindelsesstaten, jfr. direktivets artikel 3, stk. 1, nr. 6, andet afsnit. Selv om den belgiske stat endvidere med hensyn til sine egne produkter skulle opretholde strengere betingelser end dem, der er fastsat i artikel 3, stk. 1, nr. 6, ville disse være fuldt ud berettigede i medfør af samme artikels stk. 2.

Med hensyn til EØF-traktatens artikel 30 har den belgiske regering anført, at de belgiske regler ikke kan være i strid med denne bestemmelse i traktaten, for så vidt som denne forbyder kvantitative indførselsrestriktioner. Den anfægtede bestemmelse kan i dette tilfælde ikke have nogen virkning på importen, fordi den i bestemmelsen fastsatte forpligtelse ikke finder anvendelse på importerede produkter.

Endelig har den belgiske regering gjort gældende, at der heller ikke foreligger udførselsrestriktioner, for så vidt som de belgiske regler ikke undergiver indenlandske produkter bestemt til eksport og indenlandske produkter, der afsættes i Belgien, en forskelsbehandling, som kan sikre den indenlandske produktion eller hjemmemarkedet en fordel. Den har i denne forbindelse henvist til sagerne 15/79, Groenveld (Sml. 1979, s. 3409) og de forenede sager 141-143/82, Holdijk (Sml. 1982, s. 1299).

Kommissionen har anført, at der ifølge artikel 2, 5° i kongelig anordning af 2. oktober 1980, som ikke er omtalt i forelæggelseskendelsen, kun findes én ordning med hensyn til mærkning af smør, der afsættes i Belgien, og denne ordning gælder uafhængigt af produktets oprindelsessted. Ifølge Kommissionen har denne bestemmelse, da der er tale om en senere regel, implicit ophævet de bestemmelser i tidligere belgiske regler, der fastsætter en anden ordning. Den mener, at den omstændighed, at der findes en ordning som fastsat i ovennævnte kongelige anordning, som er i overensstemmelse med bestemmelserne i direktiv 79/112/EØF udelukker enhver forskelsbehandling. Endvidere finder Kommissionen, at for så vidt som dette direktiv, hvis formål navnlig er at lette den frie omsætning af levnedsmidler, har fastsat fælles regler om mærkning af disse, er der ikke grund til at undersøge de nationale regler i lyset af EØF-traktatens artikel 30.

Endvidere er den forskelsbehandling til skade for nationale produkter, som den forelæggende ret har hentydet til, efter Kommissionens opfattelse i al fald ikke forbudt i henhold til ovennævnte bestemmelse i traktaten.

Desuden er omvendt forskelsbehandling, hvis der ikke findes særlige bestemmelser i traktaten eller den afledte ret, generelt ikke forbudt i henhold til fællesskabsretten (jfr. i den forbindelse generaladvokat Rozès' forslag til afgørelse i de forenede sager 314-316/81 og 83/82, Anklagemyndigheden mod Waterkeyn m. fl., og dommen af 14. december 1982, Sml. s. 4337 ff.). I denne dom har Domstolen i modstrid med den op-

fattelse, at EØF-traktatens artikel 30 forbyder enhver forskelsbehandling til skade for indenlandske produkter, således at en national ordnings uforenelighed med traktaten bør føre til, at ordningen som helhed fordømmes, statueret, at:

»I modsætning til de tiltaltes opfattelse, omfatter dommen... alene behandlingen af produkter, der indføres fra de øvrige medlemsstater, og den franske lovgivning er kun blevet erklæret for at være i strid med artikel 30 i det omfang, den fastsætter mindre fordelagtige regler for disse produkter end for indenlandske produkter, der kan anses for at konkurrere med dem.

Heraf fremgår dels, at det traktatbrud, som Domstolen har fastslået, ikke angår de regler, der finder anvendelse på indenlandske produkter... Den eneste konsekvens, der må drages af den... nævnte dom, er derfor, at Den franske Republik... skal foretage en ændring af inddelingen i artikel 1 i loven i det omfang, denne medfører, at en række produkter, der indføres fra andre medlemsstater, retligt eller faktisk stilles mindre fordelagtigt« (præmisserne 11 og 12).

Kommissionen har understreget, at de principper, Domstolen har opstillet i dommen, skyldes den kendsgerning, at forbuddet i traktatens artikler 30 og 34 kun tager sigte på hindringer for samhandelen mellem medlemsstaterne, men ikke på at skabe en slags grundlæggende ret til at sælge varer. Kommissionen har i denne forbindelse henvist til Domstolens domme i sagerne Fietje (27/80, Sml. 1980, s. 3839 ff.) og Kelderman (130/80, Sml. 1981, s. 527 ff.), hvori Domstolen anså udvidelsen af bestemte nationale regler til også at omfatte importerede produkter for uforenelig med artikel 30.

Kommissionen har afslutningsvis foreslået, at det præjudicielle spørgsmål besvares således:

»Artikel 3, stk. 1, nr. 6), første afsnit, i Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 skal fortolkes således, at mærkning af de i dette direktiv omhandlede levnedsmidler — herunder smør — skal omfatte en angivelse af navn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, der er etableret inden for Fællesskabet.

Denne regel finder anvendelse på levnedsmidler, uanset hvor de hidrører fra.«

J. C. Moitinho de Almeida
Refererende dommer